

Katedrála Nanebovzatia Panny Márie v Orviete

Branislav Krasnovský

17. augusta 2021 ✝ Cirkev

Katedrála Nanebovzatia Panny Márie v Orviete (Cattedrale di Santa Maria Assunta či Duomo di Orvieto) patrí k najkrajším katolíckym chrámom v Európe. Pri chráme sa nachádza hlboká studňa, ktorú možno vnímať s chrámom v spoločnom kontexte. Orvieto je takmer 3000 rokov staré mesto, pri jeho zrode stáli starobylí Etruskovia a etruské pamiatky v Orviete sú možno rovnako bohaté ako v Ríme.

Zdroj: wikimedia commons

Môj záujem o Etruskov podnietil ešte počas mojich gymnaziálnych štúdií fínsky spisovateľ Mika Waltari so svojím románom *Nesmrtelný Turms*. Z trojice najznámejších Waltariho diel *Egyptan Sinuhe* (predloha podľa skutočného egyptského príbehu) či *Riman Minutus* (počiatky kresťanstva v starovekom Ríme) mi najviac učarovala kniha o Etruskoch, po ktorej siahnem s obľubou aj dnes, napriek tomu, že som ju už viackrát čítal.

V roku 1991 som navštívil katedrálu v Orviete a dostal som sa aj do podzemia, ktoré sa nachádza pod mestom.

Chrám v Orviete mám veľmi rád s viacerých dôvodov. Prvým je skutočnosť, že chrám, ktorý začali stavať v roku 1290, dokončili až v roku 1591, takže na ňom vidieť veľa zaujímavých stavebných a architektonických románskych, gotických a renesančných prvkov. Katedrála v Orviete patrí jednoducho ku skvostom európskej architektúry a sakrálneho umenia. Na výzdobe chrámu sa podieľali mnohí známi gotickí a renesanční umelci, ktorí vytvorili monumentálne dielo. Druhým dôvodom je už spomenuté etruské podzemie celého mesta – etruské labyrinty sa začínajú v tufovom podloží, na ktorom stojí celá katedrála v Orviete.

Zdroj: wikimedia commons

Tretím dôvodom, prečo som si chrám v Orviete veľmi obľúbil bola skutočnosť, že v roku 1263 sa v Bolsene uskutočnil eucharistický zázrak. Kňaz Peter z Prahy, ktorý pochyboval, že počas transsubstanciácie je v kúsku chleba skutočne prítomný celý Kristus, zažil počas slávenia Svätej omše v Bolsene (kňaz Peter z Prahy putoval do Ríma) v okamihu Premenenia zázrak, keď uvidel, že Hostia začala krváčať a kvapky krvi dopadli na korporál a takisto aj na oltár (zachoval sa postriekaný kameň z oltára, ktorý sa nosí pri procesiách).

O spomenutom eucharistickom zázraku kňaz Peter z Prahy informoval pápeža Urbana IV., ten nechal celú udalosť preveriť. Korporál, postriekaný Kristovou krvou, je dodnes uložený práve v katedrále Orviete a následne pápež Urban IV. poveril Tomáša Akvinského, aby zostavil príslušné modlitby a od roku 1264 sa začal sláviť sviatok Božieho Tela a Krvi. Svätý Tomáš Akvinský pôsobil v Orviete v rokoch 1261 – 1265.

Zdroj: wikimedia commons

Výstavbu katedrály v Orviete začal známy taliansky architekt a sochár Arnolfo di Cambio (1245 – 1310), ktorý bol aj tvorcom známej florentskej katedrály Santa Maria del Fiore. Arnolfo di Cambio bol žiakom známeho Niccola Pisana, ktorý pôsobil v Siene a v Pise. Arnolfo di Cambio následne pôsobil v Ríme, Perugii, Orviete a Florencii.

Predstavy Arnolfa di Cambia výrazne pozmenil počas dlhotrvajúcej prestavby Lorenzo Maitani, toho dnes odborníci označujú za hlavného architekta a sochára, ktorý vyzdobil priečelie katedrály v Orviete. Pôsobil spočiatku v toskánskom meste Siena, v roku 1310 získal titul *capomaestro* katedrály v Orviete a pri výzdobe priečelia čerpal z námetov v Siene.

Jeho predstavy a citlivosť dali katedrále v Orviete jej nezabudnuteľný vzhľad. Sochárske výjavy z knihy Genezis, alebo Posledného súdu, ktoré vytvoril sú nezabudnuteľné. Na tvorbe Lorenza Maitaniho je badateľný vplyv francúzskej gotiky.

Video z katedrály v Orviete:

Keďže výstavba chrámu trvala takmer 300 rokov, ďalšími v poradí, kto vtisol katedrále v Orviete jej terajšiu pečať boli architekti a sochári Andrea Pisano a Orcagna.

O Andreovi Pisanovi (vlastný menom Andrea d' Ugolino da Pontedera, 1295 – 1349) a jeho tvorbe existujú dnes desiatky vedeckých publikácií. Ako architekt a sochár sa presadil vo Florencii, Siene, Orviete a čiastočne aj v Benátkach. Výrazným spôsobom ho ovplyvnil Giotto a jeho maliarska tvorba, odborníci vyzdvihujú skutočnosť sa Pisanovi podarilo previesť Giottove maliarske princípy z monumentálnej maľby do sochárstva.

Známy kunsthistorik 16. storočia, Giorgio Vasari, ktorý spracoval životopisy významných katolíckych gotických a renesančných umelcov, zaradil Andreu Pisana k najvýznamnejším sochárom na Apeninskom polostrove a veľmi vysoko hodnotí aj jeho bronzové sochy. Giorgio Vasari tvrdí, že aj Andrea Pisano bol čiastočne ovplyvnený juhofrancúzskymi gotickými predstavami.

Po Siene, Campanille, Florencii a Pise pôsobil Andrea Pisano aj so svojimi synmi aj v Orviete, kde pôsobil od mája 1347. V roku 1348 dokončil sochu Madonny s dieťaťom, sochu Anjela a takisto fragment z Tympanonu s Eucharistickým Kristom Spasiteľom, ktorý sa dnes nachádza v Museo dell'Opera del Duomo v Orviete.

No a pri výpočte významných umelcov, ktorí vytvorili podľa slov neskoršieho pápeža Leva XIII. z katedrály v Orviete *zlatú ľaliu talianskych katedrál* netreba zabúdať na maliara, sochára a architekta Orcagnu, vlastným menom Andreu di Cione di Arcangelo (1308 – 1368).

Andrea di Cione, klasický predstaviteľ florentskej školy tvorí spoločne so svojimi bratmi a maliarmi Jacopom di Cione a Nardom di Cione silnú umeleckú trojicu. Bratia boli žiakmi Giotta a Andrea Pisana. Po prácach na florentskej katedrále Santa Maria del Fiore vytvoril Andrea di Cione tabernákulum pre kostol Orsanmichele, sochy Krista, Panny Márie a Apoštolov pre chrám Santa Maria Novella a jeho rukopis je badateľný aj na výzdobe katedrály v Orviete, kde je okrem iného aj tvorcom nádherného okrúhleho okna na fasáde priečelia katedrály v Orviete. Považuje sa za autora renesančnej maľby Triumf smrti, ktorá inšpirovala v 19. storočí Franza Liszta k vytvoreniu skladby Tanec smrti.

Zdroj: wikimedia commons

V 16. storočí vnútornú podobu katedrály načrtol Michele Sanmicheli a vysoko cenenú fresku Panny Márie vo vnútri chrámu vytvoril maliar Gentile da Fabriano v roku 1425. Na výzdobe chrámu pracovali aj maliari Fra Angelico a Benozzo Gozzoli, ktorí však svoje práce nestihli dokončiť.

Na ich dielo však neskôr nadviazal renesančný maliar Luca Signorelli (vlastným menom Luca Egidio di Ventura de'Signorelli, 1445 – 1523), ktorý vyzdobil vnútro chrámu aj freskou Smrť Antikrista. Jeho ďalšími známymi maľbami sú Posledný súd a Prekliati v pekle, ktoré majú mimoriadne mrazivý podtón.

Luca Signorelli spoločne s Boticellim, Ghirlandaio a Peruginom vytvoril takisto aj cyklus fresiek pod oknami Sixtínskej kaplnky v Ríme. Signorelliho financovali Mediciovci vo Florencii, známi mecenáši umenia, od roku 1499 sa Signorelli podieľal na výzdobe katedrály v Orviete. Svoje predstavy o výzdobe v Orviete konzultoval s teológmi a v roku 1508 ho do Ríma pozval bojovný pápež Július II. (vlastným menom Guliano della Rovere), aby spoločne s Michelangelom, Pinturicchiom a Rafaelom pracoval na výzdobe Vatikánskeho paláca.

Zdroj: wikimedia commons

V Orviete, ležiacom v nádhernej prírodnej scenérii, v rokoch 1262 – 1264 žil aj pápež Urban IV. Staré Orvieto bolo vybudované na vysokej skale a mesto, už v stredoveku patrilo k nedobytným mestám, je vidieť už zďiaľky, najmä vtedy, keď slnko ožiari gotickú fasádu Katedrály Nanebovzatia Panny Márie, ktorá je aj dnes najväčšou dominantou mesta.

Do Orvieto sa po *Sacco di Roma* v roku 1527 pred nemeckými landsknechtmi, ktorí vypálili Rím, ukryl aj pápež Klement VII., ktorý sa na vysokej skale rozhodol vybudovať aj studňu, aby malo mesto stály prístup k pitnej vode. Na príkaz Klementa VII. sa tak začala budovať moderná studňa, ktorá je hlboká takmer 60

metrov. Studňa je ukážkou vtedajšieho talianskeho stavebného umenia. Je široká takmer 14 metrov, po jej obvodoch sa nachádza špirálovité schodisko, po ktorom mohli chodiť somáre nosiace vodu. V ľudovej fantázii 250 schodov k vodnej hladine pripomínalo cestu do pekla, nad ktorým sa týčila nádherná katedrála, symbol Božieho kráľovstva.

Pod samotným Orvietom sa nachádzajú labyrinty tunelov, chodieb a jaskýň, ktoré v tufovom podlaží začali budovať už spomenutí Etruskovia.

Video studňa v Orviete:

Samotné Orvieto je staré takmer 3000 rokov a historické staré mesto patrí k najkrajším mestám, ktoré som vo svojom živote navštívil. Katedrála je jednoznačne architektonickým skvostom a rozhodne môžem odporučiť každému, koho zavedie cesta do okolia Ríma nájsť si čas a navštíviť aj Orvieto a zúčastniť sa v Orviete aj slávenia Svätej omše. Takisto odporúčam navštíviť aj spomenuté podzemie, od doby, čo som Orvieto navštívil už boli sprístupnené aj ďalšie priestory. Návšteva a zostup do studne a podzemia po návšteve katedrály v Orviete sú takisto duchovne veľmi inšpirujúce.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/katedrala-nanebovzatia-panny-marie-v-orviete/>